Bijdrage in samenwerking met Minor-Ndako en Esperanto

De opvang van minderjarige slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden

Inleiding

Wereldwijd is niet minder dan een op de drie slachtoffers van mensenhandel minderjarig.[509] Minderjarigen worden uitgebuit in een variatie aan uitbuitingssectoren en zijn daarbij bovendien vaker het slachtoffer van fysiek en seksueel geweld dan volwassen slachtoffers.[510]

Op internationaal niveau werd er recent bijkomend aandacht besteed aan deze bijzonder kwetsbare slachtoffergroep. Zo focuste de jaarlijkse *Blue Heart-campagne*[511] van de Verenigde Naties in 2024 specifiek op kinderhandel en publiceerde de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) in 2023 een rapport[512] waarin er twintig jaar aan internationale gegevens met betrekking tot minderjarige slachtoffers van mensenhandel werden geanalyseerd.

Betrouwbare data rond de aantallen en de kenmerken van slachtoffers zijn belangrijk om het beleid te informeren en interventies empirisch te onderbouwen.[513] Op nationaal niveau riep de Bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel op om de statistieken met betrekking tot de meldingen, adviesverstrekking aan en opvang van minderjarige slachtoffers te verbeteren. Daarnaast werd er aan Myria gevraagd om jaarlijks een bijkomend verslag toe te voegen aan zijn jaarverslag, specifiek gericht op minderjarige slachtoffers. Deze bijdrage betreft een eerste antwoord op deze aanbeveling.[514]

In 2018 wijdde Myria de focus van het toenmalige jaarverslag ("Minderjarig, in hoogste nood") aan minderjarige slachtoffers van mensenhandel en -smokkel. Destijds formuleerde het de aanbeveling om de opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV's) te verbeteren door (1) Esperanto, het opvangcentrum in Wallonië voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel, mensensmokkel met verzwarende omstandigheden[515] en van eergerelateerd geweld, officieel te erkennen als gespecialiseerd opvangcentrum[516] en (2) een equivalente structuur op te richten in Vlaanderen.[517]

Tot op heden werd Esperanto nog niet erkend als een gespecialiseerd opvangcentrum. In 2022 werd het belang van een dergelijke erkenning bijkomend ook door de GRETA[518] benadrukt.[519] Wel opende op 1 maart

509 UNODC, *Global Report on trafficking in Persons 2022*, p. 21.

510 UNODC, *Global Report on trafficking in Persons 2022*, pp. 18, 25.

511 UNRIC, "World Day Against Trafficking in Persons 2024", 12 juli 2024.

512 IOM & FXB Center for Health and Human Rights Harvard University, *From Evidence to Action: Twenty years of IOM child trafficking data to inform policy and programming*.

513 G. Tyldum & A. Brunovskis, *Describing the Unobserved: Methodological Challenges in Empirical Studies on Human Trafficking*, p. 30.

514 Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Bijzondere Commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, p. 68.

515 In lijn met artikel 77*quater* 1° tot 5° uit de verblijfswet van 15 december 1980, is er altijd sprake van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden indien het misdrijf gepleegd is t.a.v. een minderjarige. Daarnaast zijn er ook vier andere situaties waarin men spreekt van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, namelijk situaties waarin (1) er misbruik werd gemaakt van de bijzonder kwetsbare situatie waarin de betrokkene verkeert, waardoor het slachtoffer geen andere echte en aanvaardbare keuze heeft dan zich te laten misbruiken, (2) er gebruik werd gemaakt van geweld, dwang, bedreigingen of bedrog, (3) het leven van het slachtoffer in gevaar is gebracht, hetzij opzettelijk of door grove nalatigheid of (4) het misdrijf de oorzaak is van een blijvend fysiek of psychisch letsel.

516 In België komen slachtoffers van mensenhandel die ermee instemmen om samen te werken met de gerechtelijke overheden in aanmerking voor een specifiek verblijfsstatuut (artikel 61/2 tot 61/5 van de verblijfswet). Dat statuut kan worden verkregen onder drie basisvoorwaarden, met name dat het slachtoffer: (1) medewerking verleent aan het strafonderzoek mensenhandel, (2) het contact met de uitbuiter verbreekt en (3) zich laat begeleiden door een van de erkende gespecialiseerde centra. Dat zijn Payoke in Antwerpen, PAG-ASA in Brussel en Sürya in Luik.

517 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 160-161.

518 GRETA staat voor *Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings*. De groep van deskundigen is verantwoordelijk voor het monitoren van de implementatie van het Verdrag van de Raad van Europa inzake Actie tegen Mensenhandel. Voor meer informatie m.b.t. GRETA, zie https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/greta.

519 GRETA, *Evaluation Report Belgium*, 2022, hoofdstuk V, punt 4.

2022 – geïnspireerd op de werking van Esperanto – het opvanghuis Meza in Vlaanderen. Meza richt zich primair op de opvang van niet-begeleide minderjarige meisjes tussen veertien en achttien jaar die (potentiële) slachtoffers zijn van seksuele uitbuiting.

Voortbouwend op de externe bijdrage van Esperanto in Myria's jaarverslag van 2018, zal hieronder eerst het profiel worden geschetst van de minderjarigen die de afgelopen tien jaar (2014-2023) door Esperanto werden opgevangen en begeleid (punt 1). Vervolgens zal er dieper worden ingegaan op het recent geopende opvanghuis Meza (punt 2). Daarbij zullen onder meer de ontstaansreden van Meza, Meza's visie op en de organisatie van de opvang en het profiel van de in Meza opgevangen jongeren (2022-2023) aan bod komen. Tot slot volgen er enkele reflecties over Meza's werking tot op heden, waarbij er gefocust zal worden op de ervaren sterktes en uitdagingen.

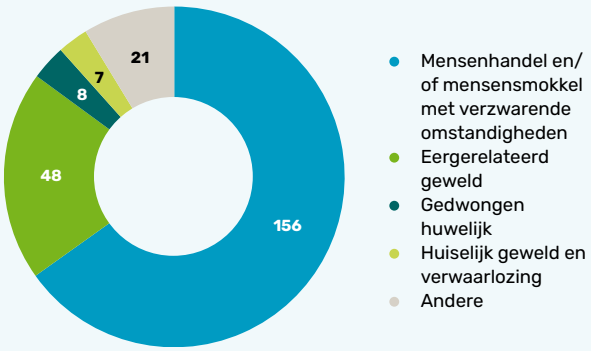
1. Esperanto

Esperanto werd opgericht in 2002. Binnen een beveiligd kader biedt Esperanto bescherming, begeleiding en opvang aan:

- (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel;
- (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en
- (vermoedelijke[520]) slachtoffers van eergerelateerd geweld.

Esperanto's visie op en aanpak van de begeleiding en opvang van deze jongeren kan in meer detail worden teruggevonden op de website alsook in de door Esperanto geschreven externe bijdrage in Myria's jaarverslag van 2018.[521]

1.1. Een totaal van 241 jongeren vonden opvang bij Esperanto in de periode 2014-2023

De laatste tien jaar stond Esperanto in voor de begeleiding en de opvang van **241 jongeren** (240 van hen waren minderjarig, een jongere was achttien jaar).

De grootste groep onder deze jongeren (156 oftewel 65%) betrof slachtoffers van mensenhandel en/of mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. In de meeste gevallen (120) ging het daarbij om mensenhandel, 34 keer om mensensmokkel onder verzwarende omstandigheden en twee keer om een combinatie van beide.

De tweede grootste groep van opgevangen jongeren bestond uit slachtoffers van eergerelateerd geweld (48), van een gedwongen huwelijk (8) en van huiselijk geweld en verwaarlozing (7).

Onder de categorie "andere" (21) vallen onder anderen baby's en jonge kinderen van jonge moeders die door Esperanto worden opgevangen[522] en jongeren die niet tot de drie hierboven vermelde doelgroepen behoren, maar waarbij Esperanto tijdelijk overging tot een opname vooraleer er een heroriëntatie plaatsvond.[523]

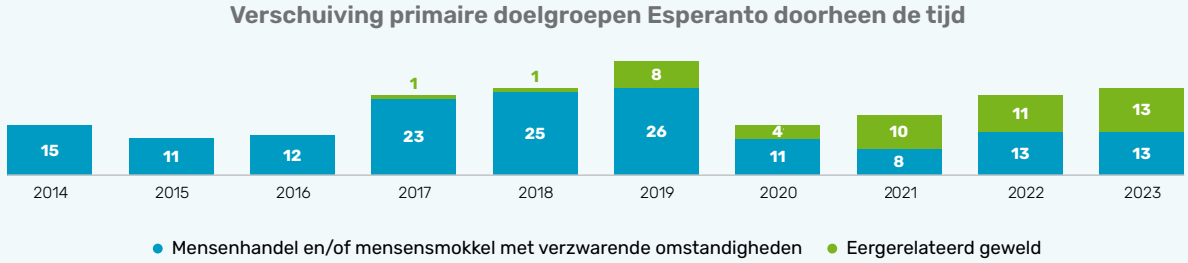
---

520 Met het oog op de leesbaarheid van deze tekst zal in wat er volgt altijd over "slachtoffers" worden gesproken i.p.v. "(vermoedelijke) slachtoffers". De aanvraag of het bekomen van het slachtofferstatuut mensenhandel/-smokkel is geen noodzakelijke voorwaarde om door Esperanto opgevangen en begeleid te worden. Binnen Esperanto kan men overgaan tot een opname van zodra er een indicatie is van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden. Een dergelijke indicatie kan voortkomen uit de situatie waarin de jongere is teruggevonden, de getuigenis van de minderjarige, … Vanaf het moment van opname bij Esperanto is er een observatiefase van drie maanden waarin men meer helderheid probeert te krijgen over de situatie van de jongere. Indien tijdens die periode zou blijken dat het toch niet om mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden gaat en de jongere ook niet tot de derde doelgroep van Esperanto behoort, volgt er een heroriëntatie.

521 Voor meer informatie m.b.t. de werking van Esperanto, consulteer www.esperantomena.org en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 48-51.

522 Esperanto, *Rapport d'activités 2021*, p. 19.

523 Esperanto, *Rapport d'activités 2019*, pp. 19 en 22.

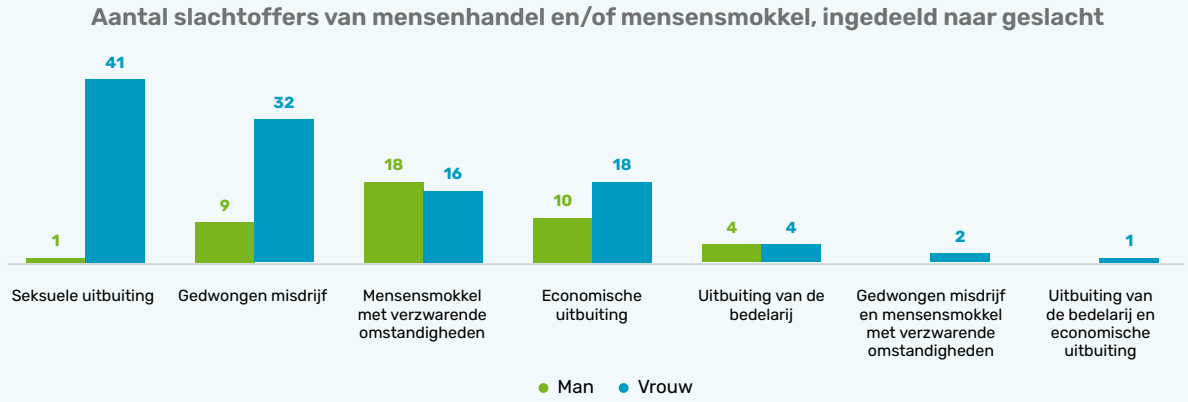
Terwijl Esperanto zich vroeger met name focuste op de opvang en de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en/of mensenmokkel met verzwarende omstandigheden, kan er sinds 2017 een toename worden geobserveerd wat de opvang van slachtoffers van eergerelateerd geweld betreft. Daarbij dient er evenwel te worden genuanceerd dat Esperanto sinds zijn oprichting eigenlijk al slachtoffers van eergerelateerd geweld opvangt, maar dat het in die situaties altijd om een gecombineerde problematiek ging waarbij het aspect mensenhandel het meest op de voorgrond stond en men bijgevolg overging tot een opname bij Esperanto.

Vanaf 2022 biedt Esperanto ook opvang voor slachtoffers van eergerelateerd geweld waarbij er geen sprake was van een gecombineerd slachtofferprofiel met mensenhandel. Deze uitbreiding van de doelgroep werd verder geformaliseerd in de periode 2019-2022, onder meer met bijkomende facultatieve financiering vanaf 2021 en een uitbreiding van de opvangcapaciteit van vijftien naar twintig opvangplaatsen in 2022.

Sinds 2022 bezetten de beide doelgroepen ongeveer de helft van de beschikbare opvangplaatsen binnen Esperanto.

In wat volgt zal er, in lijn met de wettelijke opdracht van Myria, alleen dieper worden ingegaan op de slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden.

1.1.1. Uitbuitingsvorm en geslacht

Iets meer dan de helft van de 156 jongeren die de afgelopen tien jaar door Esperanto werden opgevangen, werd het slachtoffer van seksuele uitbuiting (42) of werd gedwongen tot het plegen van criminele feiten (43[524]). De derde grootste groep en de vierde grootste groep bestonden uit slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden (36[525]) en slachtoffers van economische uitbuiting (29[526]). Een minderheid (9[527]) van de jongeren werd gedwongen tot bedelen.

524 In totaal dienden 43 jongeren onder dwang criminele feiten te plegen, bij twee van hen was er ook sprake van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Doordat drie jongeren het slachtoffer werden van meerdere uitbuitingsvormen of van mensenhandel en -smokkel tegelijk, ligt de som van de vermelde totalen over de verschillende groepen heen hoger dan het aantal jongeren (159 vs. 156).

525 In totaal waren 36 jongeren het slachtoffer van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Bij twee van hen was er ook sprake van het plegen van criminele feiten onder dwang.

526 In totaal waren 29 jongeren het slachtoffer van economische uitbuiting. Een van hen werd ook gedwongen om te bedelen.

527 In totaal werden negen jongeren gedwongen om te bedelen. Een van hen was ook het slachtoffer van economische uitbuiting.

Bijna drie op de vier van de 156 opgevangen jongeren waren meisjes (114). Met name binnen de groep van seksuele uitbuiting, het gedwongen plegen van misdrijven en economische uitbuiting komen zij in aantallen veel vaker voor in vergelijking met de mannelijke slachtoffers.

1.1.2. Uitbuitingsvorm, geslacht, nationaliteit en leeftijd

Nationaliteit	Seksuele uitbuiting		Gedwongen plegen criminele feiten		Economische uitbuiting		Gedwongen bedelarij		Gedwongen bedelarij & economische uitbuiting		Gedwongen plegen criminele feiten & mensensmokkel verzwarende omstandigheden		Mensensmokkel verzwarende omstandigheden		Totaal
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	
Servië	2		13	5	4	1	1								26
Vietnam					5	5							7	8	25
België	18														18
Roemenië	4		4		1		3	4	1						17
Marokko	3			1	1	3									8
Nigeria	5	1													6
Bosnië-Herzegovina			4								1				5
Congo	2				2								1		5
Irak													3	2	5
Kroatië			3	2											5
Frankrijk	1		3												4
Afghanistan													1	2	3
Bulgarije	1		1		1										3
Syrië			1											2	3
Albanië	1												1		2
Kameroen													1	1	2
Macedonië					2										2
Italië			1												1
Algerije											1				1
Angola													1		1
Burundi													1		1
China						1									1
Duitsland	1														1
Egypte				1											1
Eritrea													1		1
Guinee	1														1
Hongarije	1														1
Iran					1										1
Oekraïne					1										1
Palestina														1	1
Polen			1												1
Sierra Leone	1														1
Somalië														1	1
Totaal	**41**	**1**	**32**	**9**	**18**	**10**	**4**	**4**	**1**	**0**	**2**	**0**	**17**	**17**	**156**

De Servische (26), de Vietnamese (25), Belgische (18) en Roemeense (17) nationaliteit waren de meest voorkomende nationaliteiten onder de slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden die in de afgelopen tien jaar (2014-2023) bij Esperanto werden opgevangen.

Op basis van de tabel hierboven kunnen de volgende profielen onder de bij Esperanto opgevangen slachtoffers worden geïdentificeerd:

Jongeren (35) **die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap** met de Servische (18), Roemeense (4), Bosnische (4), Franse (3), Bulgaarse (1) en Poolse (1) nationaliteit **en die gedwongen worden tot het plegen van criminele feiten** (bijvoorbeeld diefstallen). De druk tot het plegen van misdrijven (inbraken in privéwoningen, zakkenrollen, stelen) komt vanuit de familiale omgeving.[528] De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus veertien jaar. Over de periode 2014-2023 werden er elk jaar jongeren die tot dat profiel behoren bij Esperanto aangemeld, behalve in 2016 en in 2022.

In zijn jaarverslag van 2016 schetste Myria de werkingsmechanismen van deze familiale Romagroepen.[529] Ook door Europol werd België al als bestemmingsland aangeduid voor *family clans* die kinderen inzetten voor gedwongen misdrijven.[530]

Vietnamese mannelijke en vrouwelijke slachtoffers (25 in totaal), **die** het **slachtoffer zijn van economische uitbuiting** (10) **of mensensmokkel met verzwarende omstandigheden** (15). De meeste (19) Vietnamese slachtoffers werden bij Esperanto opgevangen in de periode 2018-2019. Na 2021 kwam deze groep niet meer voor onder de bij Esperanto opgevangen slachtoffers. De gemiddelde leeftijd van deze gesmokkelde slachtoffers is plus minus zestien jaar. De gemiddelde leeftijd van de economisch uitgebuite jongeren is plus minus zeventien jaar. Esperanto meldt dat de aanmeldingen van deze groep sterk afhankelijk zijn van de mate van detectie door eerstelijnsactoren (met name door de politie).

In 2019 werden 39 Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel dood aangetroffen in een koelwagen die van Frankrijk via Zeebrugge naar Engeland was verscheept.[531] Naar aanleiding van dat Essex-dossier werd er in Myria's jaarverslag van 2022 gefocust op de Vietnamese mensensmokkel en -handel naar en in Europa. De beslissing om naar Europa te vertrekken wordt bij Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel in sterke mate gedreven door economische motieven en familiale verwachtingen.[532] Bovendien kan de prijs om naar Europa te worden gesmokkeld snel tot tienduizenden euro's oplopen en dient men daarvoor vaak een lening aan te gaan op de informele kredietmarkt. Vanwege deze schuldenlast en de mogelijke *debt bondage* die daarmee gepaard gaat, kan mensensmokkel uitmonden in een situatie van mensenhandel. De economische uitbuiting van Vietnamese slachtoffers werd met name gelinkt aan uitbuiting in (Brusselse) nagelsalons en restaurants.[533]

Meisjes met de Belgische nationaliteit die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting via de *'loverboy'*-techniek (18). De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus 14,5 jaar. Het drugsgebruik van de meisjes bemoeilijkt het begeleidingsproces door Esperanto.[534] Deze groep van slachtoffers en de onderliggende mechanismen van emotionele afhankelijkheid en drugsafhankelijkheid kwamen eerder ook aan bod in Myria's jaarverslagen van 2015[535], 2018[536], 2021[537] en 2022[538].

Esperanto meldt een sterke toename van het aantal aanmeldingen in de jongste jaren met betrekking tot deze groep slachtoffers.[539] Het merendeel (14) van de slachtoffers werd inderdaad de laatste vijf jaar (2019-2023) bij Esperanto opgevangen. Esperanto merkt op dat de slachtoffers vaak deel uitmaken van dezelfde uitbuitingsnetwerken waarbij de uitbuiting meestal in en rond Brussel plaatsvindt.

Deze groep wordt gekenmerkt door veel wegloopgedrag. Sinds 2019[540] werd er voor vijf van de veertien meisjes melding gemaakt van een *fugue*[541]. Dat wegloopgedrag bleek zich bovendien vaker voor te doen wanneer meisjes die het slachtoffer waren van dezelfde uitbuiter gelijktijdig in opname waren bij Esperanto,

528 Esperanto, *Rapport d'activités 2023,* p. 25.

529 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 43-44.

530 Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, 2018, pp. 30-33.

531 S. Grommen, *15 jaar cel voor spilfiguur in Essex-drama, waarbij 39 Vietnamese migranten stierven in koelwagen*, *VRT Nieuws*, 19 januari 2022.

532 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 10-11.

533 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 18-19; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 16; Esperanto, *Rapport d'activités 2019*, p. 20; Esperanto, *Rapport d'activités 2020*, p. 20.

534 Esperanto, *Rapport d'activités 2020*, p. 19.

535 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, pp. 27-51.

536 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 22-23.

537 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 63-65.

538 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 73-76.

539 Esperanto, *Rapport d'activités 2020*, p. 19; Esperanto, *Rapport d'activités 2023,* p. 24.

540 In 2019 wijzigde Esperanto de wijze waarop ze hun statistische gegevens verwerken en presenteren. Voor bijkomende uitleg hieromtrent, zie Esperanto's jaarverslag voor 2019 op p. 14. Dit verslag valt te raadplegen via https://www.esperantomena.org/statitistiques. Dit maakt het voor Myria mogelijk om vanaf 2019 specifiek het aantal verdwijningen binnen de groep van slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel te identificeren, terwijl dat voor de periode 2014-2018 niet mogelijk was.

541 Verdwijningen van jongeren n.a.v. wegloopgedrag.

aangezien zij dan samen wegliepen om terug te keren naar die uitbuiter. Daarom paste Esperanto ook het opnamebeleid aan voor deze groep slachtoffers om het wegloopgedrag zo goed als mogelijk te voorkomen. Binnen de leefgroep wordt er nu voor geopteerd om maar een (of een beperkt aantal) meisje(s) uit deze groep gelijktijdig op te vangen.[542] Gezien deze meisjes vaak in België zijn opgegroeid en zij bijgevolg kennis hebben van de in België gesproken talen, van de Belgische geografie en van de werking van het openbaar vervoer, zijn voor hen de drempels om weg te lopen minder hoog. Het weglopen uit het ouderlijke huis, het opvanggezin of de jeugdvoorziening waar ze verblijven werd ook kenmerkend genoemd in de studies van Child Focus uit 2015[543] en 2020[544] en werd gelinkt aan een verhoogd risico om op die momenten uitgebuit te worden door mensenhandelaars. Child Focus concludeert dat het wegloopgedrag nadien eveneens toeneemt onder invloed van het uitbuitingsnetwerk.

Jongeren die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap (5 meisjes, 4 jongens) en **gedwongen worden tot bedelen** (9). De druk tot bedelen vindt daarbij zijn oorsprong in de familiale context.[545] De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus veertien jaar.

In Myria's jaarverslag van 2018 wordt er verwezen naar meerdere dossiers waarbij slachtoffers door bepaalde familiale Romagroepen worden gedwongen tot zowel bedelen als het plegen van criminele feiten.[546] Ook door Europol werd België al als bestemmingsland aangeduid voor dergelijke *family clans* die kinderen inzetten voor gedwongen bedelarij en gedwongen criminaliteit.[547]

Meisjes die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap en economisch worden uitgebuit in de huishoudelijke context (8). Uitbuiting in de familiale context vindt soms plaats binnen de eigen familie en soms bij de schoonfamilie, wanneer de meisjes na een (gedwongen) huwelijk op jonge leeftijd bij de schoonfamilie intrekken.[548] De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus vijftien jaar.

Meisjes uit Zuidoost-Europa (Roemenië, Servië, Bulgarije, Hongarije en Albanië) **die worden uitgebuit in de prostitutie** (9). De gemiddelde leeftijd van deze meisjes is plus minus vijftien jaar. Sommigen van hen kwamen naar België via een gedwongen huwelijk en werden vervolgens uitgebuit door hun schoonfamilie. Anderen waren het slachtoffer van pooiers die de *'loverboy'*-techniek hanteerden. In meerdere jaarverslagen[549] van Myria wordt er verwezen naar deze groep van slachtoffers, de gehanteerde gewelddadige controlemechanismen door de daders en de relevante rechtspraak.[550]

Nigeriaanse meisjes (5) **die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting**. De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus zestien jaar. De substantiële toename van Nigeriaanse vrouwen die in 2013-2015 in Europa arriveerden maakte dat beleidsmakers en rechtshandhaving in toenemende mate hun aandacht richtten op deze groep.[551] In lijn met die tijdslijn, vonden vijf Nigeriaanse minderjarige meisjes die slachtoffers waren van seksuele uitbuiting opvang bij Esperanto in de periode 2014-2017. Na 2017 komt dat profiel niet meer voor onder de opgevangen minderjarigen bij Esperanto. In Myria's jaarverslag van 2018[552] kan een uitgebreide beschrijving van de achterliggende Nigeriaanse criminele netwerken worden teruggevonden, alsook van de controlemechanismen en de contra-detectiestrategieën die ze hanteren. De relevante rechtspraak wordt onder meer geanalyseerd in Myria's jaarverslagen van 2021[553], 2022[554] en 2023[555].

---

542 Informatie verkregen via een online interview op 7 mei 2024 met Sébastian Biaudelle, de directeur van Esperanto.

543 Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Vlaanderen*, 2015, pp. 19 en 43.

544 Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel*, 2020, p. 34.

545 Esperanto, *Rapport d'activités 2021*, p. 22.

546 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 26.

547 Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, 2018, pp. 30-33; L. Walker, "Child trafficking action: 92 underaged victims identified and 33 smugglers arrested", *The Brussels Times*, 16 juli 2021.

548 Esperanto, *Rapport d'activités 2019*, p. 20; Esperanto, *Rapport d'activités 2020*, p. 20; Esperanto, *Rapport d'activités 2021*, pp. 3 en 22; Esperanto, *Rapport d'activités 2023*, p. 25.

549 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, p. 30, 31; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 81-87, 134-135; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017, Online*, pp. 34, 83 en 107; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 111; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 104-105, 121; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020, Achter gesloten deuren*, p. 78; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, p. 62; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 76-79; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 103-110.

550 Voor een overzicht van recente rechtspraak m.b.t. dossiers mensenhandel en -smokkel, zie ook de website van Myria (rechtspraak).

551 D. Brombacher, G. Maihold, M. Müller and J. Vorrath (Ed.), J. Vorrath, "Peculiarity and persistence of a transregional flow: the evolution of human trafficking for sexual exploitation from Nigeria to Europe", in *Geopolitics of the Illicit. Linking the Global South and Europe*, Nomos, 2022, p. 133.

552 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 52-69.

553 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 58-62.

554 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 64-69.

555 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 96.

Het verdwijnen van deze groep in de opvang van Esperanto hoeft niet te betekenen dat deze groep van slachtoffers niet langer bestaat. Er zijn meerdere factoren die de detectie bemoeilijken, zoals het toegenomen mobiele en transnationale karakter van de achterliggende criminele netwerken.[556] Bovendien worden de meisjes onder dwang van de uitbuiter(s) aangespoord om zich als meerderjarigen uit te geven.[557] Daarnaast kan de gerichte aandacht van de politie voor deze groep ook als onbedoeld neveneffect hebben gehad dat de seksuele uitbuiting meer en meer in verdoken sectoren plaatsvindt en niet langer onder de vorm van raamprostitutie of thuisontvangst. Die verschuiving werd bovendien versterkt door de COVID-19-pandemie.[558]

Jongeren met de Marokkaanse nationaliteit (8) die het slachtoffer zijn **van economische uitbuiting (4), het gedwongen plegen van misdrijven** (1) **en seksuele uitbuiting** (3).

Het gedwongen plegen van misdrijven kan worden gelinkt aan Maghrebijnse jongeren die op straat leven en met een middelenproblematiek kampen.[559] Zowel Fedasil als Esperanto benadrukt de moeizame samenwerking met deze groep jongeren, die aangeven geen wens tot begeleiding te hebben.[560] Daarbij wordt er vermoed dat zij door volwassenen worden gerekruteerd om, onder invloed van drugs en/of medicatie, criminele feiten te plegen (inbraak in en diefstal bij apotheken).[561] Het Kinderrechtencommissariaat (KRC) benadrukte in 2020 de nood aan een versterkte samenwerking op het gebied van de opvang en bescherming van deze groep.[562] In 2024 werd in een onderzoek van de federale gerechtelijke politie (FGP) geconcludeerd dat deze Maghrebijnse minderjarigen via *social media* worden gerekruteerd door criminele netwerken die in België betrokken zijn bij drugshandel en diefstal.[563]

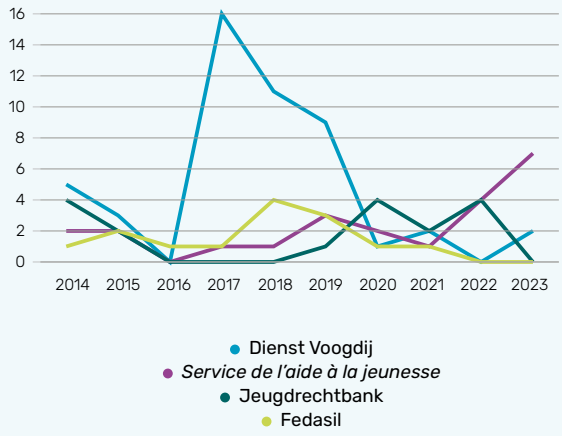
Esperanto kwam in contact met meerdere Marokkaanse meisjes die al sinds meerdere jaren met hun familie in België verblijven. De meisjes van veertien, zestien en zeventien jaar werden verleid door jonge mannen van Marokkaanse afkomst en vervolgens seksueel uitgebuit in de prostitutie. Sommige daders werden ook in verband gebracht met Brusselse stadsbendes.[564] In Myria's jaarverslag van 2022 kan een toelichting worden teruggevonden bij een vonnis van 30 juni 2021 door de correctionele rechtbank van Brussel rond een dossier inzake seksuele uitbuiting van verschillende minderjarige meisjes door een stadsbende in Brussel.[565]

De overige bij Esperanto opgevangen jongeren zijn minder eenduidig in omlijnde groepen onder te brengen.

1.1.3. Aanmeldende instantie

Aanmeldende instantie	Aantal aanmeldingen[566]
Dienst Voogdij	49 (31%)
Service de l'aide à la jeunesse (SAJ[567])	23 (15%)
Jeugdrechtbank	17 (11%)
Fedasil	14 (9%)

Top 4 aanmeldende actoren doorheen de tijd (2014-2023)

556 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 53.
557 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 68.
558 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, p. 26.
559 Esperanto, *Rapport d'activités 2021*, p. 21.
560 Informatie verkregen via een online interview op 7 mei 2024 met Sébastian Biaudelle, directeur van Esperanto, en via een online interview op 30 mei 2024 met Liesbeth Dhondt, beleidsmedewerker niet-begeleide minderjarige vreemdelingen bij Fedasil.
561 Esperanto, *Rapport d'activités 2019*, p. 29; Esperanto, *Rapport d'activités 2021*, pp. 29 en 33.
562 KRC, Nood aan een versterkte samenwerking om buitenlandse straatkinderen opvang te bieden en te beschermen tegen geweld, 2020, p. 2.
563 T. Santens, "Dit zijn de 'harraga's': minderjarigen uit Marokko en Afghanistan worden gerekruteerd voor drugshandel en diefstal in België", *VRT Nieuws*, 17 juni 2024.
564 Esperanto, *Rapport d'activités 2022*, p. 24; Esperanto, *Rapport d'activités 2023*, p. 24.
565 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 79-81.
566 De onder 1.1.3. gerapporteerde totalen dienen met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. In de cijfertabellen die vanuit Esperanto ontvangen werden worden soms twee instanties als aanmelder aangeduid bij een minderjarige. In de tabel wordt alleen het totaal hernomen voor die situaties waarbij de aanmeldende instantie als enige aanmelder werd gerapporteerd.
567 SAJ's bieden jeugdhulpverlening op vrijwillige basis binnen de Franse Gemeenschap.

In deze grafiek wordt de top vier van instanties gepresenteerd waarvan Esperanto het grootste aantal aanmeldingen ontving. Samen vertegenwoordigen ze zo'n 66% (103) van de in totaal 156 aanmeldingen. Daarnaast ontving Esperanto aanmeldingen van een andere gevarieerde groep aan actoren, zoals de *Service de la Protection de la Jeunesse* (SPJ[568], 8), de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (7), het Crisiscentrum Brussel (7), politie (3), parket (3), de *Institutions Publiques de Protection de la Jeunesse* (IPPJ's[569]), …

De meeste aanmeldingen vanuit de Dienst Voogdij dateren van de periode 2017-2019 (36). Sinds 2020 vond er een daling plaats van het aantal aanmeldingen (een totaal van vijf over de periode 2021-2023).

Het aantal ontvangen aanmeldingen vanuit de SAJ's blijkt in de periode 2014-2022 veeleer stabiel (gemiddeld twee per jaar). In 2023 steeg het aantal aanmeldingen naar zeven.

Vanuit de jeugdrechtbank werden er gemiddeld zo'n 2,8 meldingen per jaar ontvangen tijdens de periode 2014-2023.

Het aantal ontvangen aanmeldingen vanuit Fedasil was in de periode 2014-2023 veeleer stabiel, gemiddeld zo'n 1,75 meldingen per jaar, met een specifieke stijging naar vier aanmeldingen in het jaar 2018.

1.1.4. Duur verblijf en "fugues" (verdwijningen)

De door Esperanto aangeleverde cijfergegevens voor de periode 2014-2023 maken het niet mogelijk om de gemiddelde opnameduur voor de slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden te bepalen. Esperanto meldt dat de gemiddelde duur van de opvang en begeleiding zo'n zes maanden tot een jaar is. Sinds 2021 merkt Esperanto op dat de opnames voor langere tijd lopen, onder meer doordat het plaatsgebrek binnen de reguliere jeugdhulp de heroriëntaties naar andere jeugdzorginstellingen bemoeilijkt.[570]

Voor de periode 2019-2023 is er wel informatie beschikbaar over het aantal *fugues* die hebben plaatsgevonden. **Over de periode van vijf jaar waarin er 71 slachtoffers opgevangen werden, vonden er 11 verdwijningen plaats** (met andere woorden in 15% van de gevallen).

Zes van de elf verdwijningen deden zich voor bij meisjes die het **slachtoffer waren van seksuele uitbuiting**. Vijf van deze zes meisjes hadden de **Belgische nationaliteit**. Het wegloopgedrag binnen het profiel van Belgische meisjes die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting via de '*loverboy*'-techniek werd hierboven al besproken.

Daarnaast verdwenen er twee **Vietnamese minderjarigen** (een slachtoffer van economische uitbuiting en een slachtoffer van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden). Mogelijk verdwenen zij met als doel om de beoogde bestemming (vaak het Verenigd Koninkrijk) alsnog te bereiken[571] en/of omdat de druk om geld te verdienen (in plaats van verplicht naar school te gaan) om de schuld aan het smokkelnetwerk af te betalen te groot was. De moeilijkheid om het vertrouwen van Vietnamese slachtoffers te winnen werd eerder al door Myria gerapporteerd. Vietnamese NBMV's blijken ook snel te verdwijnen uit de Observatie- en Oriëntatiecentra van Fedasil en leggen geen of valse verklaringen af tegenover de autoriteiten.[572] Toch lijken dergelijke verdwijningen bij Esperanto veeleer zeldzaam, rekening houdend met het feit dat het om twee individuen ging op een totaal van 25 minderjarige Vietnamese slachtoffers die in de afgelopen tien jaar werden begeleid.

De overige drie verdwijningen hadden betrekking op **slachtoffers van gedwongen criminaliteit**, twee die tot de Roma-gemeenschap behoren en een slachtoffer met de Marokkaanse nationaliteit.[573] Ook tijdens het overleg met Fedasil[574] werd deze problematiek aangekaart met

568 SPJ's zijn ondersteunende diensten binnen de Franse Gemeenschap die tussenkomen van zodra de jeugdrechtbank beslist heeft om een dwangmaatregel op te leggen. Het is aan de SPJ's om deze dwangmaatregel in de praktijk uit te voeren en op te volgen.

569 IPPJ's zijn jeugdinstellingen binnen de Franse Gemeenschap die, in een open en/of gesloten regime, uitsluitend jongeren (doorgaans vanaf veertien jaar) opvangen, die vervolgd worden voor feiten die als misdrijven zijn omschreven.

570 Informatie verkregen via een online interview op 7 mei 2024 met Sébastian Biaudelle, directeur van Esperanto.

571 Esperanto, *Rapport d'activités 2019*, p. 20.

572 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 21.

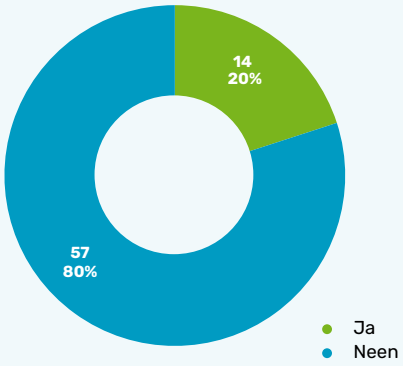
573 Deze gegevens werden door Fedasil met Myria gedeeld op 10 juli 2024. NBMV's met de Marokkaanse nationaliteit stonden in 2021-2023 al in de top twee van de vaakst voorkomende nationaliteiten die uit de opvangcentra van Fedasil verdwenen. In 2021 werden er 316 verdwijningen geregistreerd voor Marokkaanse minderjarigen. In 2022 en 2023 ging het respectievelijk om 148 en 234 verdwijningen. Deze aantallen moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. De verdwijningen betreffen louter verdwijningen uit de opvangcentra van Fedasil en bieden dus geen zicht op eventuele verdwijningen van NBMV's die op privéadressen verblijven. Bovendien betreffen de cijfers geen individuele jongeren, maar gemelde verdwijningen. Een jongere kan dus enkele keren in deze cijfers voorkomen. Binnen deze cijfers zijn ook de verdwijningen van minderjarigen geteld bij wie er twijfels bestaan over de leeftijd. Deze jongeren verdwijnen vaak voor er een leeftijdstest wordt afgenomen door de Dienst Voogdij. Bovendien zijn binnen deze cijfers zowel verdwijningen gerekend, alsook spontane vertrekken uit de opvangcentra en weigeringen van opvang.

574 Informatie verkregen via een online interview op 30 mei 2024 met Liesbeth Dhondt, beleidsmedewerker niet-begeleide minderjarige vreemdelingen bij Fedasil.

betrekking tot die beide groepen. De verdwijningen van jongeren die tot de Roma-gemeenschap behoren hangt mogelijk ook samen met het mobiele karakter van deze groep, over de landsgrenzen heen.[575]

1.1.5. Bijzondere procedure voor slachtoffers mensenhandel

Werd de procedure voor het slachtofferstatuut opgestart voor de in 2019-2023 opgevangen slachtoffers?

Het opstarten van de beschermingsprocedure voor slachtoffers van mensenhandel of -smokkel met verzwarende omstandigheden is geen voorwaarde om opvang en begeleiding te krijgen bij Esperanto. Esperanto zal die mogelijkheid met de jongere bespreken, maar die nooit opdringen.

Voor de 71 slachtoffers die in de periode 2019-2023 opgevangen werden door Esperanto werd voor 14 jongeren (10 meisjes en 4 jongens, in 20% van de gevallen dus) **de procedure opgestart om het slachtofferstatuut mensenhandel of -smokkel met verzwarende omstandigheden te bekomen**. Daarbij ging het met name om Vietnamese slachtoffers (9), van wie er zes het slachtoffer waren van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en drie van economische uitbuiting.

Wanneer er vanuit jongeren interesse wordt getoond voor het slachtofferstatuut is dat vaak omwille van de volgende twee motieven[576]:

- Het bekomen van verblijfsdocumenten. Bijgevolg vervalt deze mogelijke motivatie voor slachtoffers met de Belgische nationaliteit aangezien zij al over een Belgische nationale identiteitskaart beschikken;
- Het verlangen dat de uitbuiter(s) bestraft word(t)(en).

De procedure "mensenhandel" wordt voor het merendeel van de minderjarige slachtoffers niet opgestart, met name om de onderstaande redenen[577]:

- De **voorwaarden zijn erg streng** en het is moeilijk voor de jongere om daaraan te voldoen. Men moet bijvoorbeeld breken met het netwerk waarin men werd uitgebuit. Bij jongeren waarbij er eventuele loyaliteitsconflicten zijn ten aanzien van de uitbuiter, zoals bij slachtoffers van pooiers die de '*loverboy*'-techniek hanteren en bij jongeren uit de Roma-gemeenschap waarbij de uitbuiting in een familiale context plaatsvindt, is dat erg moeilijk.
- Er is **een gebrek aan bewijs**, waardoor het politionele onderzoek en de strafrechtelijke vervolging vroegtijdig worden beëindigd. Zelfs indien de jongere actief wenst mee te werken aan het onderzoek en bereid is een verklaring af te leggen, beschikt de jongere bijvoorbeeld zelf niet altijd over relevante informatie, zoals de werkelijke identiteit van de uitbuiter(s).
- Het opgelopen **trauma** kan onder meer een impact hebben op de werking van het geheugen, en de mogelijkheid belemmeren van de jongere om verklaringen af te leggen bij de politie.
- Er is **angst voor represailles vanwege de uitbuiters** wanneer men in de procedure zou stappen.
- Het **slachtoffer is beschaamd om slachtoffer te zijn**, zowel ten opzichte van zichzelf als ten opzichte van de eigen familieleden.
- Het slachtoffer staat onder **druk van familieleden** (in België en/of in het land van herkomst) om **geld te blijven verdienen**.
- De kwetsbaarheid en het **gebrek aan stimulatie van jongeren tijdens hun kindertijd kunnen een belemmering vormen voor het geven van verklaringen** aan en de samenwerking met de politie.
- De **voorkeur wordt gegeven aan andere verblijfs-procedures**, namelijk de bijzondere verblijfsprocedure voor niet-begeleide minderjarigen en de internationale beschermingsprocedure. Deze procedures worden als een meer duurzame oplossing beschouwd die ook minder beperkend en confronterend is voor de jongere in vergelijking met de procedure voor slachtoffers van mensenhandel en -smokkel.

575 L. de Witte, *Duurzame oplossingen voor Roma kinderen die slachtoffer zijn van criminele uitbuiting*, 2018, pp. 26-28, 31, 55, 57, 87 en 91; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 43.

576 Informatie verkregen via een online interview op 7 mei 2024 met Sébastian Biaudelle, directeur van Esperanto.

577 Informatie verkregen via een online interview op 7 mei 2024 met Sébastian Biaudelle, directeur van Esperanto.

2. Het ontstaan van de afdeling Meza binnen Minor-Ndako

Minor-Ndako is een erkende voorzienig binnen de jeugdhulp van de Vlaamse Gemeenschap die opvang en begeleiding biedt aan kinderen en jongeren in een problematische leefsituatie. Sinds 2022 groeide Minor-Ndako uit tot een organisatie met tien vestigingen verspreid over Brussel, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen. Over die tien vestigingen heen werden er in 2023 319 kinderen, jongeren en gezinnen begeleid.

In 2022 opende Minor-Ndako een nieuwe leefgroep: Meza. Via Meza probeert men een eerste antwoord te bieden op een reële behoefte aan opvang voor minderjarige niet-begeleide slachtoffers van mensenhandel. Zoals eerder vermeld werd, treft mensenhandel zowel meerderjarige als minderjarige personen. Bovendien bevindt er zich in de groep van minderjarige slachtoffers ook een bijzonder precaire groep van NBMV's. Voortvloeiend uit de ondertekening van het Kinderrechtenverdrag dient de overheid NBMV's bescherming en opvang te bieden. Die bescherming kent verschillende dimensies (onder meer de aanduiding van een voogd), maar omvat ook de bescherming tegen geweld, misbruik en uitbuiting.

Toch is er tot op heden in België een discrepantie in de beschikbaarheid van opvangfaciliteiten voor volwassen en minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Zo bieden de drie erkende gespecialiseerde centra (Payoke, PAG-ASA en Sürya) wel begeleiding aan minderjarige slachtoffers op gerechtelijk en administratief vlak, maar zijn hun opvangfaciliteiten exclusief gericht op volwassenen. Voor de opening van Meza kende de Vlaamse Gemeenschap geen gespecialiseerd centrum voor de opvang van NBMV's die (vermoedelijke) slachtoffers zijn van mensenhandel.

2.1. De beoogde doelgroep(en) van de Meza-afdeling

Meza beschikt over **zes opvangplaatsen** die primair gericht zijn op **het opvangen van niet-begeleide minderjarige meisjes tussen veertien en achttien jaar die vermoedelijke slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn**. Het is belangrijk om daarbij op te merken dat er bewust wordt gekozen voor de term "vermoedelijk". Het gaat om meisjes die zijn aangetroffen in een verontrustende situatie waarbij er aanwijzingen zijn van mensenhandel. De meisjes zijn evenwel niet verplicht om daarover een verklaring af te leggen, aangezien het recht op opvang bewust niet wordt gekoppeld aan de vereiste om in de procedure mensenhandel te stappen. Minor-Ndako zet de hulpvraag, begeleidingsnood en/of opvangnood namelijk op de eerste plaats, waarbij het installeren van veiligheid en het opbouwen van vertrouwen als noodzakelijke voorwaarden worden gezien om de procedure op te starten en te doorlopen.

Naast deze prioritaire doelgroep kan Meza ook andere minderjarige vermoedelijke slachtoffers van om het even welk type uitbuiting opvangen, met name: niet-begeleide meisjes vanaf twaalf jaar, kwetsbare jongvolwassen meisjes en niet-begeleide jongens tussen veertien en achttien jaar.

Bij wijze van uitzondering kan Meza ook minderjarige meisjes en jongens opvangen die buiten deze doelgroepen vallen. Het gaat dan bijvoorbeeld om: (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, (vermoedelijke) slachtoffers van eergerelateerd geweld, (vermoedelijke[578]) slachtoffers met de Belgische nationaliteit die seksueel uitgebuit worden door pooiers die gebruikmaken van de '*loverboy*'-techniek. Deze groep van slachtoffers vertoont vaak gelijkenissen met NBMV's, bijvoorbeeld doordat de ouders ook buiten beeld zijn en ze van niet-Belgische origine zijn.

2.2. Meza's visie op opvang: het laagdrempelig, coöperatief en multidisciplinair aanbieden van een veilig verblijf op kleine schaal

Meza betekent "midden" in het Esperanto. Meza beoogt een keerpunt/kantelpunt in het jonge leven van de jongeren te zijn, waarbij men aandachtig is voor het levenstraject dat de jongeren hebben afgelegd voorafgaand aan de opname en men toewerkt naar een verbeterd perspectief na de opname.

Om dat kantelpunt te realiseren, meent Minor-Ndako dat een gespecialiseerde aanpak vereist is onder de vorm van een **veilige en kleinschalige opvang**. Het is immers Minor-Ndako's ervaring dat veel van de niet-begeleide minderjarigen die mogelijke slachtoffers zijn van mensenhandel en terechtkomen in open, onbeveiligde en niet-gespecialiseerde opvangstructuren

578 Om de leesbaarheid van de tekst te verhogen, zal er in wat volgt steevast over "slachtoffers" worden gesproken i.p.v. over "(vermoedelijke) slachtoffers".

vaak verdwijnen nog voor ze effectief hulp hebben kunnen krijgen. Minor-Ndako meent dan ook dat de beoogde doelgroep nood heeft aan een beschermde en gecontroleerde omgeving, zonder nefaste invloeden van het mensenhandelnetwerk om de nodige mentale en fysieke rust en veiligheid te bieden.

Meza beoogt daarnaast ook **laagdrempelig** te zijn, zodat men niet op een lange wachttijd botst bij een acute veiligheidsnood. De laagdrempeligheid wordt onder meer mee gerealiseerd via de **samenwerking met PAG-ASA**, een van de drie erkende en gespecialiseerde centra die instaan voor de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De aanmeldingen verlopen via PAG-ASA, waardoor slachtoffers dankzij de permanentie van PAG-ASA 24/24 en 7/7 aangemeld kunnen worden.

De samenwerking tussen Meza en PAG-ASA doet zich ook op andere vlakken voor: PAG-ASA beoordeelt de ontvangen aanmeldingen met betrekking tot de primaire doelgroep en zal een opname in Meza voorschrijven bij de minste indicatie van mensenhandel. Als de aanmelding niet over een jongere uit de prioritaire doelgroep gaat, dan wordt er in overleg beslist of er tot een opname wordt overgegaan. Daarnaast is er een juridisch medewerker van PAG-ASA die een à twee keer per week in Meza aanwezig is om de minderjarigen te informeren over de procedure voor slachtoffers van mensenhandel en om de minderjarigen te begeleiden tijdens alle contacten met politie, justitie, … In het vervolgtraject staat PAG-ASA ook in voor de juridische en administratieve begeleiding binnen de procedure mensenhandel. Wat de administratieve begeleiding met betrekking tot verblijf buiten de procedure mensenhandel (bijvoorbeeld verzoek om internationale bescherming, bijzondere verblijfsprocedure voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen…) of andere juridische procedures betreft, zal – zodra er een voogd is aangesteld – deze laatste een advocaat aanstellen voor de opvolging van deze aspecten. Voor opvolging van het strafrechtelijk dossier mensenhandel kan PAG-ASA de voogd een advocaat aanraden met expertise in deze materie (strafrecht en meer specifiek mensenhandel), maar de uiteindelijke beslissing ligt bij de voogd. Met toestemming van de voogd kan PAG-ASA een advocaat contacteren en de pro-Deoaanstelling regelen. Met toestemming van de voogd en de jongere is er rechtstreeks contact met de advocaat binnen de procedure mensenhandel (telefonisch of per mail) of gebeurt de communicatie via de voogd.

Naast het bieden van een veilige opvang waarbij men slachtoffers onbereikbaar probeert te maken voor het uitbuitingnetwerk en het aanbieden van gerechtelijke en administratieve begeleiding via PAG-ASA, wordt er binnen het centrum ook **gepaste zorg en hulpverlening** geboden. Vanaf het begin wordt er door het multidisciplinaire team (een psycholoog, een teamverantwoordelijke en een team van begeleiders en een vanuit PAG-ASA gedetacheerde juridisch begeleider) ingezet op het opbouwen van een vertrouwensband met de jongere. Meza wordt daarbij ondersteund door de pedagogische expertise van **De Wissel**[579].

Tot slot wordt er ingezet op een gedegen **samenwerking met politie, parket, justitie, Dienst Vreemdelingenzaken, de Dienst Voogdij en de actoren betrokken bij de asielopvang (onder meer Fedasil)**.

2.3. De opvang binnen Meza kent een gefaseerd verloop

2.3.1. Eerste fase: de interne fase

De opvang binnen Meza verloopt gefaseerd. In de eerste fase speelt het dagelijkse leven van de minderjarige zich volledig intern af, ook de onderwijsactiviteiten en de vrijetijdsbesteding. Daarbij streeft men naar het creëren van een leefomgeving met een aangename en huiselijke sfeer. Met het oog op de veiligheid van de doelgroep is er geen vrije toegang tot telefonie of internet. Alleen onder toezicht van begeleiders kan er worden gebeld naar de ouders of kan er iets worden opgezocht op het internet.

In deze eerste fase wil men de jongeren met name kennis laten maken met de andere bewoners en de medewerkers, met de voogd en met het hulpaanbod. Daarnaast vindt er een eerste afspraak met de huisarts plaats voor een medische *check-up*. In de eerste fase wordt er gestreefd naar een structureel en voorspelbaar verloop van de dag waarbij de activiteiten zich richten op zorg, informatieverlening en ontspanning. Zo probeert men het vertrouwen te winnen en – indien mogelijk – het contact met de familie in het herkomstland te herstellen.

579 De Wissel is een begeleidingsnetwerk voor kwetsbare jongeren en jonge gezinnen met zes vestigingen, in respectievelijk Leuven, Tienen, Wezemaal en Sint-Pieters-Rode. Het begeleidingsaanbod van De Wissel bestaat o.a. uit het aanbieden van beveiligde opvang, crisisopvang, mobiele gezinsbegeleiding, een alternatieve dagbesteding tijdens de schooluren … Voor meer informatie, zie www.wissel.be.

De volledig interne fase wordt kort gehouden: na twee weken volgt er een eerste evaluatie en is een overgang naar meer vrijheid al mogelijk.

2.3.2. Tweede fase: autonoom handelen onder toezicht

In de volgende fasen komt er geleidelijk aan meer openheid naar de buitenwereld. In de tweede fase wordt er "geoefend met begeleiding". De jongere kan een beperkte tijd naar buiten of op de eigen gsm (zonder simkaart), maar telkens met begeleiding. Er wordt daarnaast ook een vorming gegeven over veiligheid online.

2.3.3. Derde en vierde fase: verdere toename in autonomie (onder meer op het vlak van onderwijs en vrijetijdsbesteding)

In de derde en de vierde fase vermindert het toezicht en ontstaat er alsmaar meer vrijheid om dingen alleen te doen. Onderwijsactiviteiten en vrijetijdsbesteding kunnen in deze fase buitenshuis plaatsvinden. Sowieso blijft het gsm- en het internetgebruik binnen de leefgroep gereglementeerd, omdat de verschillende bewoners in verschillende fases zitten.

2.3.4. Laatste fase: doorstromen naar vervolghulp

De laatste stap betreft het doorstromen naar reguliere hulpverlening vanaf het moment dat er geen gevaar meer dreigt voor de minderjarige in kwestie. In overleg met de jongere, diens voogd en (indien van toepassing) het bevoegde parket, wordt er gekeken wat wenselijk en haalbaar wordt geacht. Meza streeft daarbij naar hulp op maat: een doorverwijzing naar een Centrum Integrale Gezinszorg, pleegzorg, verblijf in een leefgroep van Minor-Ndako of een andere voorziening, begeleiding naar zelfstandig wonen, …

Een volledig traject neemt zo'n zes maanden tot een jaar in beslag, maar de duur van de gespecialiseerde opvang is zo kort of zo lang als nodig.

2.4. Een totaal van 26 jongeren vonden opvang bij Meza in de periode 2022-2023

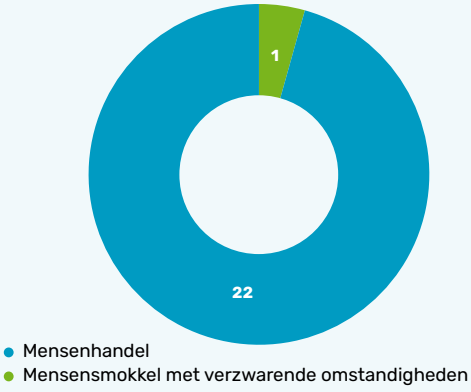
In **2022** werden er in totaal **dertien jongeren** opgevangen binnen Meza: tien minderjarigen (jonger dan achttien jaar) en drie jongvolwassenen (achttien-negentien jaar). Daarbij ging het om elf meisjes en twee jongens. Bij **alle opgevangen minderjarigen ging het om (een vermoeden van) mensenhandel**, tien keer om (een vermoeden van) seksuele uitbuiting en drie keer om (een vermoeden van) het gedwongen plegen van misdrijven.

In **2023** werden er in totaal **dertien jongeren** opgevangen binnen Meza: twaalf minderjarigen (jonger dan achttien jaar) en een jongvolwassene (negentien jaar). Daarbij ging het om twaalf meisjes en een jongen. **Bij negen van de dertien jongeren ging het om mensenhandel**. Bij vijf meisjes ging het om seksuele uitbuiting, bij een meisje om een combinatie van seksuele en economische uitbuiting en bij drie jongeren om het gedwongen plegen van misdrijven. **Bij één meisje was er sprake van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden**. De overige drie opgevangen personen konden niet binnen de primaire of andere doelgroepen van Meza worden gesitueerd. De drie niet-begeleide minderjarige meisjes waren namelijk geen slachtoffers van mensenhandel en/of mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, maar werden uitzonderlijk binnen Meza opgevangen om partners binnen de jeugdhulp uit de nood te helpen. Dat illustreert de druk die men vanuit Meza rapporteert om jongeren buiten de doelgroep op te vangen ten gevolge van het tekort aan plaatsen binnen de reguliere jeugdhulp in Vlaanderen en in Wallonië. Naast de druk afkomstig vanuit de reguliere jeugdhulp ervaart Meza ook in toenemende mate druk om opvang te bieden voor mannelijke slachtoffers, met name Afghaanse jongens en jongvolwassenen die het slachtoffer zijn van criminele bendes (daarover later meer). Deze druk vloeit voort uit het tekort aan (gepaste) opvangplaatsen bij actoren die betrokken zijn bij de asielopvang zoals Fedasil en het Rode Kruis. De mogelijke negatieve implicaties en bijbehorende aanbevelingen daaromtrent komen later in deze bijdrage aan bod.

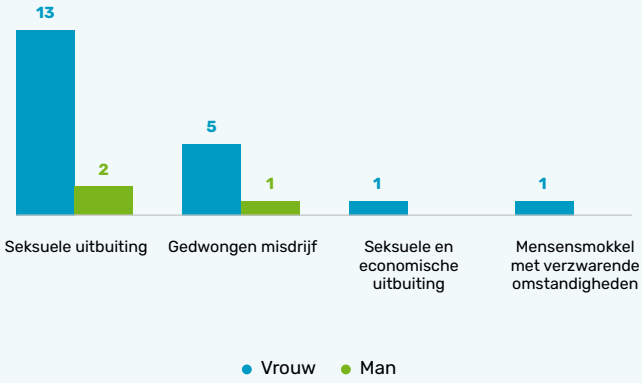
In wat volgt zal er – in lijn met de wettelijke opdracht van Myria – alleen verder worden ingegaan op de 23 slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden die in 2022-2023 door Meza werden opgevangen.

2.4.1. Vorm van mensenhandel en -smokkel en geslacht

Verdeling slachtoffers mensenhandel en mensensmokkel bij de in 2022-2023 opgevangen personen

In 2022-2023 opgevangen slachtoffers ingedeeld naar geslacht en uitbuitingsvorm

Het profiel van de in Meza opgevangen jongeren beantwoordt voornamelijk aan de voorgeschreven primaire doelgroep (niet-begeleide minderjarige meisjes tussen veertien en achttien jaar die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting) en secundaire doelgroep (andere kwetsbare minderjarige slachtoffers van mensenhandel). 22 van de bij Meza opgevangen jongeren zijn slachtoffers van mensenhandel, waarbij er zestien keer[580] sprake is van seksuele uitbuiting en waarbij veertien van de minderjarigen vrouwelijk zijn. De tweede meest voorkomende uitbuitingsvorm betreft het gedwongen plegen van misdrijven. Ook binnen deze groep van zes individuen werden er met name meisjes (5) opgevangen. Tot slot wordt ook een meisje dat slachtoffer werd van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden bij Meza opgevangen.

2.4.2. Uitbuitingsvorm, geslacht, nationaliteit en leeftijd

Nationaliteit	Seksuele uitbuiting		Seksuele en economische uitbuiting		Gedwongen misdrijf		Mensensmokkel met verzwarende omstandigheden		Totaal
	V	M	V	M	V	M	V	M	
Roemenië	4		1						5
België	3				1	1			5
Afghanistan		2					1		3
Bosnië-Herzegovina					2				2
Servië					2				2
Tunesië	1								1
Benin	1								1
Bulgarije	1								1
Macedonië	1								1
Malta	1								1
Niger	1								1
Totaal	**13**	**2**	**1**	**0**	**5**	**1**	**1**	**0**	**23**

580 De zestien jongeren waarvan sprake omvatten de vijftien jongeren die slachtoffers zijn van seksuele uitbuiting en het meisje dat slachtoffer werd van een gecombineerde uitbuitingsvorm (seksuele en economische uitbuiting).

De Roemeense (5), Belgische (5) en Afghaanse (3) nationaliteit waren de meest voorkomende nationaliteiten onder de slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel die in 2022 en in 2023 bij Meza werden opgevangen.

Op basis van de tabel hierboven kunnen de volgende profielen worden geïdentificeerd onder de in Meza opgevangen slachtoffers:

Zuidoost-Europese (Roemeense, Bulgaarse, Macedonische) **meisjes die uitgebuit worden in de prostitutie** (7). Van de zeven meisjes waren er vijf minderjarigen en twee jongvolwassenen (achttien en negentien jaar). De twee meerderjarige slachtoffers kwamen met hun pooier van Roemenië naar België. Zij waren ervan op de hoogte dat ze in België in de prostitutie zouden gaan werken, maar eenmaal in België bleken de gemaakte afspraken over het verdiende geld niet gerespecteerd te worden. Bij de minderjarige slachtoffers waren (aangetrouwde) familieleden (broers, moeder, schoonmoeder, "oom van man" en "man") betrokken bij de seksuele uitbuiting. Twee van hen behoorden tot de Roma-gemeenschap. De verwijzingen naar de betrokkenheid van de eigen "man" en/of (schoon)familie bij de uitbuiting tonen ook de verwevenheid aan van mensenhandel en de praktijk van kindhuwelijken binnen Zuidoost-Europa[581] en in het bijzonder binnen de Roma-gemeenschap.[582] De nieuwe Richtlijn (EU) 2024/1412 tot wijziging van Richtlijn 2011/36/EU voegt gedwongen huwelijken toe aan de lijst van vormen van uitbuiting die onder de definitie van mensenhandel vallen. De richtlijn werd goedgekeurd op 13 juni en trad in werking op 14 juli 2024. België moet de richtlijn uiterlijk op 15 juli 2026 omzetten.[583]

De dynamieken die spelen tussen slachtoffer en uitbuiter(s) (emotionele afhankelijkheid) tonen sterke overeenkomsten met de afhankelijkheidsmechanismen die worden beschreven bij het fenomeen van **seksuele uitbuiting via de *'loverboy'*-techniek onder Belgische slachtoffers, van wie een met Marokkaanse herkomst (3)**. De gemiddelde leeftijd van beide groepen is plus minus zestien jaar.

Tijdens de opname wordt het gedrag van de meisjes gekenmerkt door emotionele wisselvalligheid en agressieproblemen, die allebei soms worden versterkt door de aanwezigheid van een drugsproblematiek. De verslavingsproblematiek maakt het bovendien moeilijk voor de meisjes om met de leefregels en restricties binnen Meza om te gaan, waardoor de weerstand tegenover hun verblijf wordt versterkt. Bovendien merken Meza en PAG-ASA op dat sommigen ook een zekere aantrekkingskracht ervaren van de vroegere levensstijl, waarbij prostitutie als een toegankelijk alternatief wordt gezien om geld te verdienen.[584]

Deze groep van slachtoffers en de onderliggende mechanismen van emotionele en drugsafhankelijkheid kwamen eerder al aan bod in Myria's jaarverslagen van 2015[585] en 2018[586]. Ook de GRETA verwijst in het evaluatierapport van 2022 naar een Belgisch politioneel onderzoek dat in 2009 werd opgestart waarbij Roemeense jonge vrouwen via de *'loverboy'*-techniek werden gerekruteerd om vervolgens seksueel te worden uitgebuit in de prostitutie.[587]

Jongeren (6, vijf meisjes en een jongen) **die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap** met de Belgische (2), Bosnische (2) en Servische (2) nationaliteit **en die gedwongen worden tot het plegen van criminele feiten** (bijvoorbeeld diefstallen). De dwang om de feiten te plegen komt voort uit het gezin en/of de grotere gemeenschap waarvan de jongeren deel uitmaken. De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus twaalf jaar.

Afghaanse jongens die het slachtoffer werden van seksuele uitbuiting (2). In Myria's jaarverslag van 2018[588] werd de problematiek rond de seksuele uitbuiting van Afghaanse jongens al belicht en gelinkt aan het lokale gebruik van *bacha bazi*. Eerder dit jaar kwamen de omvang en de ernst van deze problematiek opnieuw onder de aandacht door de gerechtelijke vervolging van een Afghaanse criminele organisatie die betrokken zou zijn bij mensensmokkel, verkrachting en afpersing van tientallen Afghaanse minderjarige slachtoffers.[589]

581 UNODC, *Global Report on trafficking in Persons 2022*, p. 39.

582 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, pp. 18-25; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 22-23; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 111; Z. Mazinjanin, *"Combating child marriage among the Roma population in Eastern Europe"*, Humanium, 3 oktober 2023.

583 Richtlijn (EU) 2024/1712 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot wijziging van Richtlijn 2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers, *PB* L van 24 juni 2024. Zie deel 2 van dit verslag, hoofdstuk 1, punt 1.1.1.

584 Informatie verkregen via een online interview op 25 april 2024 met Johan Vangenechten (beleidsmedewerker bij Minor-Ndako), Sally Beeckman (juridisch coördinator bij PAG-ASA) en Melanie Zonderman (juridisch begeleider minderjarigen bij PAG-ASA en Meza).

585 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, pp. 27-51.

586 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 22-23.

587 GRETA, *Evaluation Report Belgium*, 2022, hoofdstuk IV, punt 8.

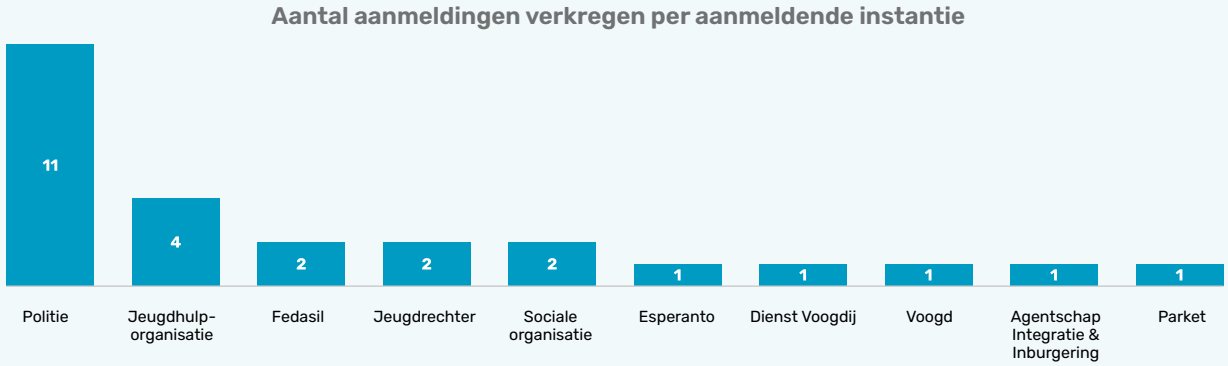
588 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 34-35.

589 M. Van Cauwenberghe & H. Decré, "Van mensensmokkel tot seksueel misbruik van tientallen jonge Afghanen: 23 verdachten worden vervolgd in 'zwaar en gewelddadig dossier'", *VRT Nieuws*, 16 mei 2024.

Minor-Ndako, PAG-ASA, Fedasil en de federale politie[590] benadrukken de problematische rol die *social media* spelen binnen deze uitbuitingssituaties. *Social media* worden gebruikt om de jongeren te overtuigen om naar België te komen, door een droombeeld van welvaart te creëren. Tijdens de reis naar België of wanneer men in België is aangekomen, vindt het seksuele misbruik plaats. De seksuele uitbuiting wordt gefilmd waarbij het beeldmateriaal vervolgens als drukkingsmiddel fungeert (bijvoorbeeld om geld te geven of andere jongeren aan te leveren voor seksueel misbruik) en er dreigementen (dat het beeldmateriaal zal worden verspreid) via *social media* tegenover de jongere worden geuit.[591] Daarnaast worden *social media* gebruikt als traceringsmiddel, waarbij jongeren op basis van de info die ze op *social media* delen door de uitbuiters worden gelokaliseerd en opnieuw benaderd.

De overige in Meza opgevangen jongeren zijn minder eenvoudig in omlijnde groepen onder te brengen.

2.4.3. Aanmeldende instantie

In 2023 was een meisje drie keer in opname bij Meza. Een ander meisje werd twee keer bij Meza opgevangen. Bijgevolg ligt het totale aantal aanmeldingen (26) hoger dan het aantal slachtoffers van mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden dat over de periode 2022-2023 bij Meza werd opgevangen (23).

Zoals eerder vermeld werd, verlopen de aanmeldingen en de beoordeling van de aanmeldingen via PAG-ASA. De meeste ontvangen aanmeldingen waren afkomstig van de politie (11) en het jeugdhulpverlenerslandschap (4). Daarnaast werden er aanmeldingen ontvangen van Fedasil, jeugdrechters, sociale organisaties (het Crisismeldpunt in Brussel van het CAW[592] en Violett Antwerpen[593]), Esperanto, de Dienst Voogdij, een voogd, het Vlaams Agentschap Integratie & Inburgering[594] en het parket.

De politie meldde bij PAG-ASA onder anderen vijf van de veertien meisjes[595] aan bij wie er sprake was van seksuele uitbuiting en vijf van de zes jongeren bij wie er sprake was van het gedwongen plegen van criminaliteit.

Vanuit de jeugdhulp werden vier van de veertien meisjes die slachtoffers waren van seksuele uitbuiting aangemeld. Een van hen werd drie keer aangemeld, twee keer vanuit de jeugdhulp en een keer door een jeugdrechter. Een vijfde meisje, ook een slachtoffer van seksuele uitbuiting, werd eveneens door de jeugdrechter aangemeld. De voorafgaande link van deze meisjes met een andere vorm van jeugdhulp of jeugdinstelling

590 A. Boersma, "Tot honderden minderjarige Afghaanse jongens in Belgische prostitutie gedwongen: gelokt via TikTok", *De Morgen*, 14 september 2022; T. Santens, "Dit zijn de 'harraga's': minderjarigen uit Marokko en Afghanistan worden gerekruteerd voor drugshandel en diefstal in België", *VRT Nieuws*, 17 juni 2024.

591 W. Hertogs, "Duo misbruikt minderjarigen en filmt het: 7 en 8 jaar cel", *Het Laatste Nieuws*, 17 februari 2023.

592 CAW staat voor Centrum Algemeen Welzijnswerk, zie ook www.caw.be/locaties/crisis-bxl.

593 Violett biedt informatie, advies en hulp aan sekswerkers in heel Vlaanderen, zie ook www.violett.be/nl. Violett was ook coauteur van de externe bijdrage "Ervaringen met diversiteit en kwetsbaarheid in de hulpverlening aan Latijns-Amerikaanse sekswerkers" bij de focus van dit jaarverslag. Zie deel 1, bijlage 1.

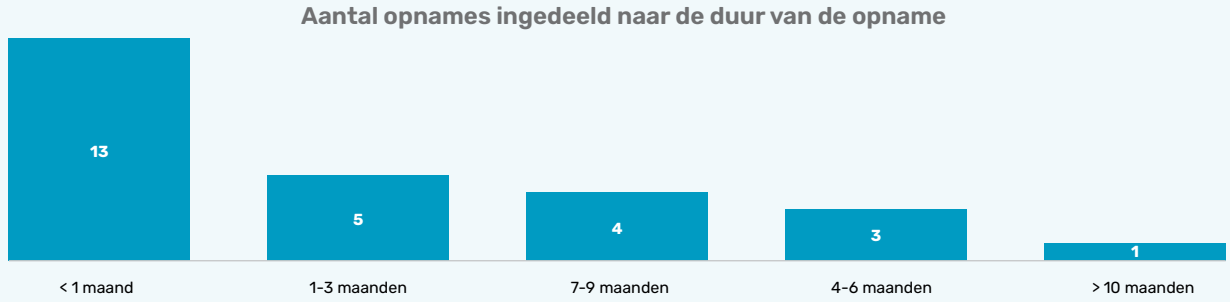
594 Het Agentschap Integratie en Inburgering draagt bij aan de algemene doelstellingen van het Vlaams integratiebeleid in Vlaanderen en Brussel. Zo ondersteunt het Agentschap bijvoorbeeld lokale besturen, organisaties en burgers in hun integratiewerk, organiseert het de Vlaamse inburgeringscursus en beschikt het Agentschap over een dienst die instaat voor sociaal tolken en vertalen. Voor meer informatie over het Agenstchap, ga naar https://www.integratie-inburgering.be/nl.

595 Bij dertien meisjes betrof het seksuele uitbuiting. Bij een meisje ging het om een combinatie van seksuele en economische uitbuiting.

sluit aan bij het profiel dat hierboven werd geschetst en de bevindingen van de studies van Child Focus uit 2015[596] en 2020[597]. In deze studies werd onder meer vastgesteld dat pooiers die de *'loverboy'*-techniek gebruiken rekruteren in en rond de jeugdinstellingen waar de meisjes verblijven.

Meza en PAG-ASA melden dat de aanmeldende actoren met name afkomstig zijn uit het Franstalige landsgedeelte, terwijl de aanvragen vanuit het Nederlandstalige landsgedeelte lager liggen dan verwacht, hoewel mensenhandel niet aan taalgrenzen gebonden is. Waarom dat zo is en hoe het Nederlandstalige landsgedeelte naar de toekomst toe beter zijn weg naar Meza kan vinden, vereist bijgevolg bijkomend onderzoek. Mogelijk is er bij de actoren binnen de Franstalige jeugdhulp al meer kennis rond de opvang van minderjarige slachtoffers van mensenhandel gezien de jarenlange aanwezigheid van Esperanto binnen het Franstalige hulpverlenerslandschap. Daardoor werd zowel het bestaan als de meerwaarde van Meza bij de actoren binnen de Franstalige jeugdhulp mogelijk sneller opgepikt. Bovendien kan de verschuiving in de doelgroep van Esperanto – zoals hierboven beschreven werd – de actoren binnen de Franstalige jeugdhulp misschien aansporen om zich ook sneller tot Meza te richten bij het zoeken naar een opvangplaats voor een jongere.

2.4.4. Duur verblijf en "fugues" (verdwijningen)

Zoals hierboven al vermeld is, werd in 2023 een meisje drie keer opgevangen bij Meza en een ander meisje twee keer. Bijgevolg ligt het totale aantal opnames (26) hoger dan het aantal slachtoffers van mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden dat over de periode 2022-2023 bij Meza werd opgevangen (23).

De helft (13) van het totale aantal opnames voor deze twee slachtoffergroepen duurde minder dan een maand. Acht van hen verbleven maar een week of minder bij Meza. Vijf opnames duurden tussen een maand en drie maanden. Zeven opnames duurden tussen vier en negen maanden en maar één meisje was voor een langere periode (langer dan tien maanden) in opvang bij Meza.

De veeleer korte verblijfsduur kan ook deels worden gelinkt aan de uitdaging van de ***fugues*** waarmee Meza wordt geconfronteerd. In totaal vonden er **acht verdwijningen** plaats.

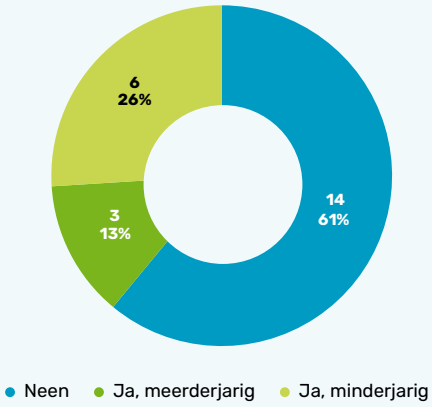
Minor-Ndako meldt dat die verdwijningen zich vooral voordoen bij de **jongeren uit de Roma-gemeenschap**. Drie van de jongeren uit de Roma-gemeenschap die werden gedwongen tot het plegen van criminele feiten verbleven bijvoorbeeld amper een dag in opname bij Meza vooraleer ze verdwenen.

Daarnaast melden Minor-Ndako en PAG-ASA het grote wantrouwen dat bij deze groep aanwezig is tegenover hulpverlening, wat het opbouwen van een vertrouwensrelatie sterk bemoeilijkt. De andere factoren die een duurzame begeleiding bemoeilijken worden later verder toegelicht in deze bijdrage.

596 Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Vlaanderen*, 2015, pp. 19-20.
597 Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel*, 2020, pp. 10, 35-39.

2.4.5. De bijzondere mensenhandel-procedure

Werd de bijzondere mensenhandelprocedure opgestart voor de in 2022-2023 opgevangen slachtoffers?

Zoals eerder vermeld werd, werden er in totaal 22 slachtoffers van mensenhandel en 1 slachtoffer van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden opgevangen bij Meza. Voor het slachtoffer van mensensmokkel werd de bijzondere mensenhandelprocedure niet opgestart. **Drie van de 22 slachtoffers van mensenhandel waren meerderjarig (achttien-negentien jaar). Voor alle drie werd de bijzondere mensenhandelprocedure opgestart.**

Binnen de **minderjarige groep (19) kozen vijf jongeren ervoor om in de bijzondere mensenhandelprocedure te stappen**.

Er zijn uiteenlopende redenen waarom een minderjarige niet in de procedure mensenhandel stapt, onder meer: de jongere is niet bereid om verklaringen af te leggen en met justitie samen te werken, de jongere gaat niet akkoord of is niet in staat om de voorwaarden van de procedure te respecteren, hij/zij kiest voor een andere procedure (de bijzondere verblijfsprocedure voor niet-begeleide minderjarigen en de internationale beschermingsprocedure), keert terug naar zijn of haar land van herkomst, verdwijnt of herenigt zich met zijn/haar familie. Minor-Ndako signaleert daarbij dat het belang van verblijfsdocumenten voor België niet altijd duidelijk is voor de minderjarigen, zeker indien het om EU-burgers gaat.

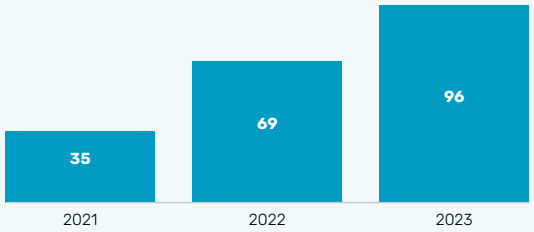
2.5. Reflecties over de samenwerking tot op heden: sterktes en uitdagingen

2.5.1. Complementair samenwerkingsverband

Meza is een **samenwerkingsverband dat de expertise samenbrengt van De Wissel (pedagogisch), PAG-ASA (slachtoffers van mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden) en Minor-Ndako (niet-begeleide minderjarigen)** en dat tot doel heeft om (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel een veilige plek te bieden, een terugkeer naar het uitbuitingsmilieu te voorkomen, traumatische ervaringen een plaats te geven en een basis te leggen voor een nieuw leven zonder uitbuiting. Deze **complementariteit** vormt de grootste sterkte van Meza, waarbij de betrokken actoren steunen op elkaars kennis en expertise en elkaars netwerk. Zo kan PAG-ASA bijvoorbeeld via de samenwerking met Minor-Ndako meer spelers in het jeugdhulplandschap sensibiliseren rond mensenhandel en kan Minor-Ndako deelnemen aan een vorming voor magistraten.

2.5.2. Informerende en sensibiliserende contacten dragen mogelijk bij aan de stijging van het aantal aangemelde minderjarigen

Aantal aanmeldingen minderjarigen PAG-ASA

Jarenlang ontvingen de gespecialiseerde centra weinig aanmeldingen van NBMV's die (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel zijn. Sinds de opening van Meza en de aanwerving van een juridisch begeleider bij PAG-ASA die zich specifiek op de begeleiding van minderjarige slachtoffers van mensenhandel richt, is er evenwel een stijging van het aantal aanmeldingen van minderjarigen vastgesteld bij PAG-ASA. In 2022 ontving PAG-ASA 69 aanmeldingen rond minderjarigen en in 2023 werden er 96 aanmeldingen ontvangen, terwijl

dat in 2021 (voor de opening van Meza) maar om 35 aanmeldingen ging.

Het is belangrijk om op te merken dat niet alle aanmeldingen situaties van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden betreffen, noch steevast aanleiding geven tot een opname bij Meza of een begeleidingsproces door PAG-ASA in het kader van de procedure voor mensenhandel.

In 2022 ontving PAG-ASA 69 aanmeldingen. Twee van deze aanmeldingen waren afkomstig van Esperanto, waarvan er een aanmelding resulteerde in een opname bij Meza.

69 aanmeldingen bij PAG-ASA in 2022

30 vragen tot opvang

13 opnames bij Meza

In totaal betroffen 30 van de 69 ontvangen aanmeldingen een vraag voor opvang, waarbij er in dertien gevallen effectief werd overgegaan tot een opname bij Meza. Zoals eerder vermeld werd, betrof dat tien minderjarigen en drie meerderjarige jongvolwassenen van achttien-negentien jaar.

In 2023 ontving PAG-ASA 96 aanmeldingen met betrekking tot minderjarigen. Een aanmelding betrof een doorverwijzing vanuit Payoke. Deze aanmelding resulteerde niet in opvang bij Meza, omdat dat toen niet wenselijk werd geacht gezien de op dat moment al opgevangen jongeren en het beschikbare personeel in Meza.

96 aanmeldingen bij PAG-ASA in 2022

39 vragen tot opvang

13 opnames bij Meza

Bij 39 van de 96 aanmeldingen was er een vraag naar opvang. In tien gevallen werd er effectief overgegaan tot een opname bij Meza. Daarnaast besloot Minor-Ndako in drie andere gevallen om in te gaan op een vraag naar opvang uit hun eigen netwerk (de drie individuen met een regulier jeugdhulp-profiel).

De stijging van het aantal aanmeldingen zou mogelijk kunnen worden verklaard door de informerende en sensibiliserende contacten die de juridische begeleider van de minderjarige slachtoffers mensenhandel heeft met medewerkers van de politie, (jeugd-) parketmagistraten, opvangcentra voor NBMV's, …

2.5.3. Uitdagingen bij de opbouw van een duurzame vertrouwensrelatie met de jongere

Eerder kwamen al meerdere factoren aan bod die de opbouw van een duurzame vertrouwens- en werkrelatie tussen de minderjarigen en de hulpverleners van Meza bemoeilijken (wegloopgedrag, drugsafhankelijkheid, wantrouwen tegenover hulpverlening).

Daarnaast werden er ook andere factoren geïdentificeerd door Minor-Ndako en PAG-ASA die de opbouw van een duurzame vertrouwensrelatie mogelijk bemoeilijken: de leefregels van Meza, de moeilijke doorstroom naar de laatste begeleidingsfase (uitstroom naar een andere geschikte omgeving), het snelle verloop van de jongeren in opname binnen de kleinschalige context van Meza en de beperkte beschikbare juridische hefbomen.

Leefregels Meza

Een opname bij Meza is erg ingrijpend voor de jongere: de eerste fase verloopt volledig intern, de gsm wordt in bewaring genomen, het gebruik van internet is beperkt en verloopt onder toezicht en de locatie van Meza mag niet met anderen worden gedeeld. De vrijheid van de minderjarige wordt met andere woorden beperkt. Dergelijke beperkingen met het oog op de veiligheid worden door meerdere actoren tegelijk wel als cruciaal beschouwd. Bijvoorbeeld om de minderjarigen te beschermen tegen de uitbuiter(s) die druk uitoefen(t)(en) op en/of bedreigingen uit(en) tegen de minderjarige of diens omgeving, tegen eventuele verleidingen en om het risico op wegloopgedrag te beperken.[598]

Moeilijkheden bij het realiseren van een uitstroom naar een goede omgeving

Gezien de ingrijpende leefregels en veiligheidsmaatregelen binnen Meza, is het belangrijk dat een verblijf er niet langer duurt dan nodig. Wel rapporteert Meza moeilijkheden bij de uitstroom van minderjarigen, omwille van het nijpende tekort aan plaatsen en een passend aanbod in de reguliere jeugdhulp.

Ook Esperanto benadrukt dat de opnameduur van de door hen begeleide jongeren sinds 2021 langer wordt, door de toenemende complexiteit van de situaties waarin de jongeren zich bevinden, maar ook door de toenemende verzadiging van de jeugdzorgsector. Esperanto verwijst daarbij ter illustratie naar de moeizame doorverwijzingen vanuit Esperanto naar de

598 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 43-44, 146; Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel*, 2020, p. 61; GRETA, *Evaluation Report Belgium*, 2022, hoofdstuk V, punt 4.

Services Résidentiels Généraux (SRG's)[599]. Esperanto merkt op dat de SRG's in bepaalde arrondissementen zelden plaatsen ter beschikking hebben en dat indien er plaatsen ter beschikking zijn de voorrang wordt gegeven aan jongeren die op dat moment niet over een verblijfplaats beschikken. Dat heeft enerzijds tot gevolg dat het langer duurt vooraleer men jongeren vanuit Esperanto kan heroriënteren naar een andere voorziening die op dat moment beter aansluit bij de behoeften van de jongere en anderzijds belemmert dat de beschikbaarheid van plaatsen bij Esperanto om nieuwe slachtoffers op te kunnen vangen.

Om vlottere doorverwijzingen te realiseren, benadrukken de beide organisaties de noodzaak om extra plaatsen te creëren binnen de jeugdhulp. Vanuit Esperanto wordt er ook aanvullend de behoefte tot het herbekijken van de verwijzingsprocedures vermeld.

Daarnaast heeft Esperanto nog een andere bezorgdheid aangekaart op het vlak van het heroriënteren van de jongeren na de opname bij Esperanto. Het arrondissement waar de uitbuitingssituatie werd vastgesteld is vaak het arrondissement dat verantwoordelijk is voor het opvolgen van het dossier van de jongere. Na de opname bij Esperanto zal de jongere dus worden begeleid door de sociale diensten en/of jeugdbescherming van dat arrondissement waarvan de accommodatievoorzieningen zich ook binnen diezelfde regio bevinden. Dit houdt het risico in dat het al uitgevoerde werk om de banden tussen de jongere en de uitbuiter(s) te verbreken teniet wordt gedaan.

Snel verloop van de in Meza opgevangen jongeren en de bijhorende moeilijkheid tot het creëren van een stabiele en vertrouwelijke omgeving

Tegelijkertijd werd hierboven ook de problematiek van de *fugues* beschreven en de veeleer korte verblijfsduur van sommige jongeren in Meza (dertien van de 26 opnames van de slachtoffers van mensenhandel of -smokkel duurden minder dan een maand). De geïnterviewde medewerkers van Minor-Ndako en PAG-ASA[600] ervaren dat een dergelijk snel verloop het binnen de kleinschalige context van Meza niet eenvoudig maakt om een stabiele, vertrouwelijke en familiale sfeer te creëren. Een nieuwe opname wordt namelijk gefaciliteerd door de aanwezigheid van jongeren die al enige tijd in begeleiding zijn en blijk geven van vertrouwen ten opzichte van de door Meza aangeboden begeleiding en omkadering.

Beperkte (maar noodzakelijke) beschikbaarheid van gerechtelijke hefbomen binnen de werking van Meza

Bij de opening van Meza ging Minor-Ndako ervan uit dat wanneer een minderjarige wordt aangetroffen in een verontrustende situatie met aanwijzingen van mensenhandel er een verwijzing naar de jeugdrechter zou volgen. In de praktijk blijkt dat evenwel niet altijd het geval te zijn. Bovendien ervaart Minor-Ndako soms enige weerstand bij de betrokken jeugdmagistraten om de vrijwillige basis van de begeleiding in te trekken met het oog op de veiligheid van de jongere en het vermijden van vluchtgedrag.

Vanuit Minor-Ndako wordt er benadrukt dat de betrokkenheid van een jeugdrechter voor en tijdens de opname als een meerwaarde wordt ervaren doorheen het begeleidingsproces. Als er geen rechter betrokken is, gebeurt de opname per definitie op vrijwillige basis. In die gevallen wordt vanuit Meza de vraag opgeworpen welk mandaat men concreet heeft om bepaalde beperkende maatregelen op te leggen aan de minderjarige (bijvoorbeeld het in bewaring nemen van een gsm) en welke verzoeken men tegenover externe actoren kan formuleren (bijvoorbeeld of men aan de politie kan vragen om een jongere na wegloopgedrag te zoeken en terug naar Meza te brengen). Bij Esperanto is de standaardprocedure dat er altijd een contact dient plaats te vinden tussen Esperanto en de SAJ of SPJ en/of de jeugdrechtbank wanneer er tot een opname bij Esperanto wordt overgegaan. Een mandaat van de SAJ of SPJ is voldoende voor een opname bij Esperanto. Het contact met de jeugdrechtbank daarentegen is geen systematisch onderdeel van de toelatingsprocedure. Esperanto meldt dat de samenwerking met de SAJ, SPJ en de jeugdrechtbank in het algemeen goed verloopt.[601]

2.5.4. Gedwongen plegen van misdrijven: een onderbelicht fenomeen

Zowel in 2022 als in 2023 werden er bij Meza minderjarigen uit de Roma-gemeenschap opgevangen waarbij er indicaties waren dat de kinderen gedwongen werden om criminele feiten te plegen. Zoals eerder vermeld werd, verdwenen enkele van deze minderjarigen

599 De *Services Résidentiels Généraux* bieden opvang aan jongeren en begeleiden hen bij de re-integratie naar hun gezin of hun overstap naar zelfstandig wonen.

600 Informatie verkregen via een online interview op 25 april 2024 met Johan Vangenechten (beleidsmedewerker bij Minor-Ndako), Sally Beeckman (juridisch coördinator bij PAG-ASA) en Melanie Zonderman (juridisch begeleider minderjarigen bij PAG-ASA en Meza).

601 Informatie verkregen op 30 juli 2024 via mailverkeer met Sébastian Biaudelle, directeur van Esperanto.

heel snel bij Meza. Meza lijkt op te merken dat politie en (jeugd)parketten weinig geneigd zijn om op deze dossiers in te zetten. Minor-Ndako stelt vast dat deze minderjarigen bovendien vaak niet als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel worden beschouwd. Hetzelfde observeert Minor-Ndako voor de Maghrebijnse minderjarigen die in het kader van bendes of netwerken zouden worden gedwongen om misdrijven te plegen.

Ook de GRETA[602] uitte, op basis van gesprekken met Esperanto, de bezorgdheid dat minderjarige slachtoffers die betrokken zijn bij het gedwongen plegen van misdrijven door politie en gerecht veeleer als minderjarige daders dan als (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel worden gepercipieerd en benaderd. Daardoor kunnen zij niet genieten van de nodige beschermingsmaatregelen waarop zij als slachtoffer recht hebben. Wel lijkt de FGP ook aandachtiger te worden voor deze problematiek. Sinds het voorjaar van 2024 neemt de FGP onder meer het voortouw in een Europees project dat focust op alle vormen van uitbuiting van minderjarigen[603] en kaart zijzelf in de media ook de uitbuitingsproblematiek bij Afghaanse en Maghrebijnse jongeren aan.[604]

2.5.5. Nood aan bijkomende gespecialiseerde, kleinschalige opvangplaatsen voor specifieke doelgroepen

In het kader van de aanmeldingen en begeleidingen van Afghaanse niet-begeleide minderjarigen stelt Minor-Ndako vast dat er dringend nood is aan veilige opvangplaatsen (al dan niet veilig verblijf) voor niet-begeleide minderjarige jongens. Deze behoefte sluit aan bij het tekort aan opvangplaatsen voor niet-begeleide minderjarigen dat eerder al door het KRC werd aangekaart in zijn jaarverslagen voor 2021-2022 en 2022-2023.[605] Ook Fedasil benadrukt het tekort aan opvangplaatsen, met name voor de meest kwetsbare profielen onder de NBMV's (bijvoorbeeld minderjarigen jonger dan vijftien jaar).[606] Bovendien staan NBMV's met de Afghaanse nationaliteit in 2021-2023 steevast in de top drie van de nationaliteiten die het vaakst uit de opvangcentra van Fedasil verdwijnen. In 2021 werden er 127 verdwijningen geregistreerd van minderjarigen. In 2022 en in 2023 ging het respectievelijk om 213 en 254 verdwijningen.[607]

Er is daarnaast dringend nood aan meer opvangplaatsen, meer specifiek aan crisisopvangplaatsen, voor (Belgische) minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting via de *'loverboy'*-techniek. In Vlaanderen bestaan er enkele kleinschalige initiatieven die gespecialiseerde opvang bieden voor slachtoffers die uitgebuit werden via de *'loverboy'*-techniek[608], maar Child Focus benadrukte in 2020 het gebrek aan een gespecialiseerde opvangstructuur in Brussel voor deze doelgroep.[609]

---

602 GRETA, *Evaluation Report Belgium*, 2022, hoofdstuk IV, punt 8 en hoofdstuk V, punt 4.

603 Federale Overheidsdienst Justitie, "Laat geen enkel kind achter in de strijd tegen mensenhandel", 22 juli 2024.
T. Santens, "Dit zijn de 'harraga's': minderjarigen uit Marokko en Afghanistan worden gerekruteerd voor drugshandel en diefstal in België", *VRT Nieuws*, 17 juni 2024.

604 H. Debeuckelaere, "Drugsbendes lokken kinderen uit Noord-Afrika en Afghanistan: 'Ze worden soms zelfs bedreigd met verkrachtingsvideo's'", *De Standaard*, 17 juni 2024.

605 KRC, *Jaarverslag 2021-2022: Meer gewicht aan kinderrechten*, p. 83; KRC, *Jaarverslag 2022-2023: Kinderen tonen de weg*, pp. 79-80.

606 Fedasil, "Opvang van minderjarigen in Schaarbeek", 2 mei 2023. Deze nood werd bovendien ook herhaald tijdens een multidisciplinair overleg dat door het KRC georganiseerd werd op 17 mei 2024 met als thema "Kinderrechten in migratie". Tijdens dat overleg werd het gebrek aan gespecialiseerde en veilige opvangplaatsen voor NBMV's die met geweld in aanraking zijn gekomen aangekaart.

607 Deze gegevens werden door Fedasil met Myria gedeeld op 10 juli 2024. De aantallen moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. De verdwijningen betreffen louter verdwijningen uit de opvangcentra van Fedasil en bieden dus geen zicht op eventuele verdwijningen van NBMV's die op privéadressen verblijven. Bovendien betreffen de cijfers geen individuele jongeren, maar gemelde verdwijningen. Een jongere kan dus meerdere keren in de cijfers voorkomen. Binnen deze cijfers zijn ook de verdwijningen van minderjarigen geteld bij wie er leeftijdstwijfel bestaat. Deze jongeren verdwijnen vaak voor er een leeftijdstest wordt afgenomen door de Dienst Voogdij. Bovendien zijn binnen deze cijfers zowel verdwijningen gerekend alsook spontane vertrekken uit centra en weigeringen van opvang.

608 Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel*, 2020, p. 25.

609 Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel*, 2020, pp. 24, 28, 55.